

OHLUHLÍ LIDÉ MIMO OKRUH ZÁJMU SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ

Eva Liberdová

Český klub ohluchlých

***Abstract:** The text is about implications of deafness. Deafness create myth and prejudices, because public doesn't know communication needs adults, who turned deaf.*

***Keywords:** Integration, Deafness, Communication Needs, Non-Delayed Transcription, Integrative Equality, Myth, Labelling*

1. Úvod

Český klub ohluchlých (ČKO) přes 20 let pomáhá lidem, které postihne ztráta sluchu. Takto postižení lidé přijdou o možnost běžné komunikace s okolím, nemohou poslouchat rozhlas, televizi, telefonovat a tím se dostávají do izolace. ČKO se proto soustřeďuje na konkrétní osobní pomoc těmto lidem. ČKO je neziskové občanské sdružení, postavené na dobrovolnících a nemá placené zaměstnance. Bylo založeno v roce 1991 a má vlastní webové stránky www.cesky-klub-ohluchlych.cz. Pořádá klubová setkání a organizuje docházkové i pobytové kurzy odezírání.

ČKO je svědkem toho, že o důsledcích sluchového postižení mají lidé mylné představy. O ohluchlých lidech panují mýty a předsudky, které plynou z neznalosti potřeb ohluchlých lidí.

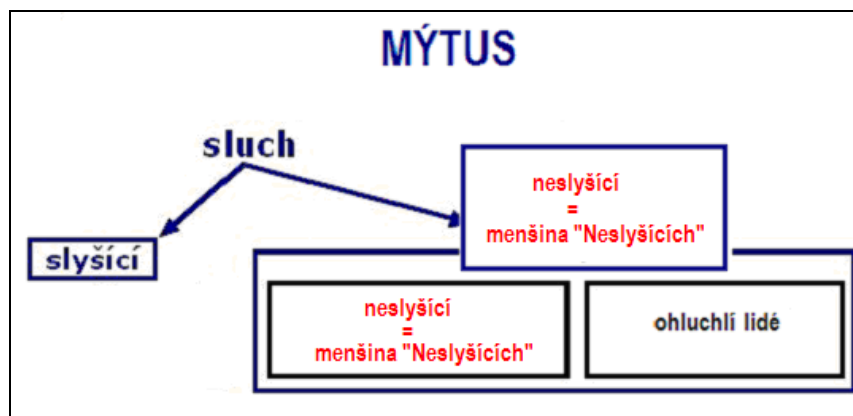
Cílem příspěvku je upozornit na komunikační potřeby lidí, kteří ztratili sluch během života. Na jejich potřebu komunikace se zapomíná a zapojení do společenského života neřeší.

2. Ohluchlí lidé

2.1. Mýtus: všichni lidé, kteří neslyší, používají znakový jazyk

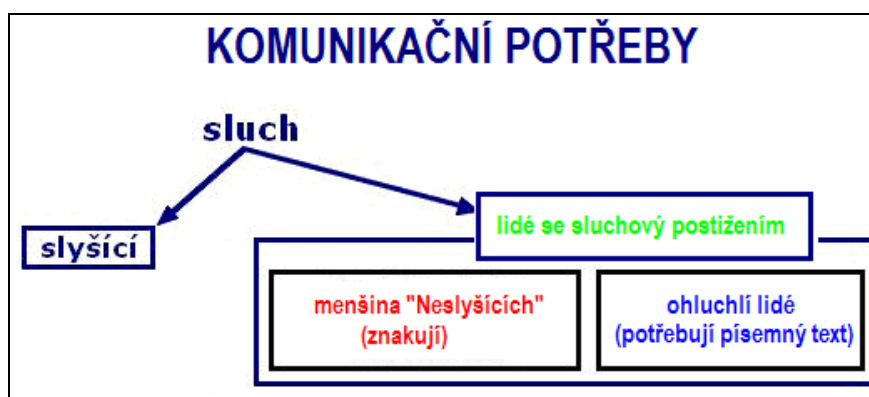
U veřejnosti existuje omyl, že všichni lidé, kteří neslyší, používají znakový jazyk. Slyšící lidé jsou přesvědčeni, že když někdo neslyší, automaticky ovládá znakový jazyk.

Schéma 1: Mýtus - všichni lidé, kteří neslyší, používají znakový jazyk (převzato podle Kratochvíla a upraveno)

Komunikační potřeby osob se sluchovým postižením jsou rozdílné. Ohluchlý člověk, který ztratil sluch v pozdějším věku, je obeznámený s češtinou a preferuje domluvu psanou češtinou (ne znakovým jazykem) a nepovažuje se ani se necítí být příslušníkem jazykové a kulturní menšiny (tj. menšiny Neslyšících s velkým „N“) jako ti, kteří znakový jazyk používají k domluvě od narození a vyjadřují tak příslušnost k této skupině.

Schéma 2: Komunikační potřeby osob se sluchovým postižením (převzato podle Kratochvíla a upraveno)

Neorganizovanost ohluchlých lidí také způsobuje, že ohluchlí lidé nejsou vidět – není vidět, že neslyší a tím jako kdyby neexistovali. Vidět je jen to, když má někdo proslov, vedle něj stojí tlumočnick a tlumočí do znakového jazyka. Když to uvidí slyšící člověk, vytvoří si asociaci: neslyší = používá znakový jazyk.

2.1.1. Postoje

Mýtus, že všichni lidé, kteří neslyší, používají znakový jazyk, způsobil, že např. v podvečerním zpravodajství veřejnoprávní televize byly odebrány skryté titulky a byly nahrazeny tlumočením do znakového jazyka. Tím přestalo být zpravodajství přístupné ohluchlým lidem. Tlumočením do znakového jazyka se měla přístupnost pořadu rozšířit, nikoliv nahrazením titulků zúžit.

2.1.2. Nálepkování

Dnes se při označování osob se zdravotním postižením prosazuje zásada „nejprve lidé“, což znamená, že všichni jsme především lidé. Na základě tohoto vyjádření se upřednostňuje spojení „osoba / člověk se sluchovým postižením“ před označením „sluchově postižený“, což např. v médiích se neděje a lidé s postižením se označují jako „postižení“, „handicapovaní“, „ohluchlí“... a dostávají tuto nálepku.

Lidé, které postihla ztráta sluchu, byli také prezentováni, že nerozumí psanému textu. Národní rada osob se zdravotním postižením totiž vydala desatera komunikace s pacienty s různým postižením. Desatera komunikace s neslyšícím pacientem začínalo: „Komunikace ´přes papír´ s neslyšícími je většinou neúčinná.“ Přestože bylo vydáno opravené desatero, kde se uvádí, že je třeba se osoby se sluchovým postižením zeptat, zda chce odezírat, psát nebo používat znakový jazyk, opravená verze nebyla dostatečně prezentována v médiích jako ta první verze.

2.2. Slabá antidiskriminační legislativa a vymáhání práva

2.2.1. Sociální služba

Ohluchlí lidé, kteří používají češtinu, nikoliv znakový jazyk, byli dosud vystaveni diskriminaci např. při soudních jednáních, kde byli odkázáni jen na nespolehlivé odezírání. Ohluchlí lidé v mnoha oblastech života a při uplatňování svých zákonných práv potřebují přepis řeči. Od srpna 2010 existuje zprostředkování simultánního přepisu jako sociální služba registrovaná MPSV.

Tabulka 1: Výsledky dotačního řízení pro rok 2011 - sociální služby s celostátní působností (podle www.mpsv.cz/cs/10169)

Organizace	Projekt	Přidělená dotace v Kč
APPN, o.s.	Komunikace bez bariér - tlumočnické služby	304 000
Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel ASNEP	Tlumočnické služby pro neslyšící - tlumočnické služby	1 800 000
Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, o. s.	Projekt tlumočnické služby pro neslyšící - tlumočnické služby	960 000
Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR	Tlumočnické služby a artikulační tlumočení pro osoby se sluchovým postižením - tlumočnické služby	540 000
Česká unie neslyšících	Centrum zprostředkování simultánního přepisu - tlumočnické služby	0

Poskytnutý grant Nadace Vodafone ČR pro přepis řeči bude končit v březnu 2011. Hrozí však, že se neodstraní dosavadní diskriminace ohluchlých osob. Na jediný projekt pro osoby ohluchlé, které potřebují přepis řeči, však neposkytlo MPSV ani korunu. Zato na ostatní požadavky týkající se tlumočení do znakového jazyka poskytlo dotace v různé výši.

3. Zapojení ohluchlých lidí

3.1. Převod mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase

3.1.1. Možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti

Převod mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase představuje jeden z deseti komunikačních systémů, mezi nimiž si mohou osoby se sluchovým postižením vybírat podle své potřeby na základě zákona č. 155/1998 Sb., ve znění zákona č. 384/2008 Sb. Zákon nabyt účinnosti 20. října 2008. Definiuje, že při vyřizování úředních záležitostí a při zajišťování dalších nezbytných potřeb existuje právo na služby zajišťující zvolený komunikační systém. Zákon zmiňuje také právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů ten, který odpovídá potřebám jedince. Klade důraz na to, aby byla respektována tato volba tak, aby měli lidé se sluchovým postižením „možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti“.

Přepis v reálném čase není nadstandardem ke znakovému jazyku, nýbrž zákonem stanovená ona „možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti“. Je prostředkem plnohodnotného zapojení těch ohluchlých lidí, kteří komunikují v českém jazyce a znakový jazyk je pro ně cizím jazykem jako je pro slyšící Čechy kupř. čínština.

Organizace mohou žádat objednávku k zajištění simultánního přepisu mluvené řeči pro ohluchlé osoby na webu www.eprepis.cz. Informace o přípravě online přepisovacího centra na dálku, přes internet, jsou na webu projektu eScribe (www.escribe.cz).

4. Závěr

Bude-li respektováno právo rovnoprávného a účinného zapojení a na jakékoli akci (včetně té, kde se počítá „jen“ s tlumočením do znakového jazyka) bude zajištěn přepis mluvené řeči, bude naplněno právo na rovnoprávnou účast a kulturní, vzdělávací, společenská, pracovní i jiná akce bude přístupná také lidem, kteří ohluchli a jejichž komunikační potřebou je rozumět ostatním pomocí psané češtiny. Ohluchlí lidí již nebudou diskriminováni v možnosti se zúčastnit společenského života.

K podpoře rovnoprávního zapojení tak přispějí organizace, které budou pamatovat na tyto ohluchlé osoby mezi námi a přepis na svých akcích pro ně zajistí, aby se mohly zapojit také. Do budoucna umožní masovější využívání přepisu mluvené řeči výše zmíněný projekt eScribe, který přispěje k tomu, že přepis mluvené řeči bude dostupný co největšímu počtu lidí se sluchovým postižením nezávisle na místě konání akce a na fyzické přítomnosti přepisovatele.

Použité zdroje:

- [1] *Centrum zprostředkování simultánního přepisu*. [cit. 2011-01-28]. Dostupné na WWW:

- <www.eprepis.cz>.
- [2] KRATOCHVÍL, L. *Neexistují neslyšící a ohluchlí*. [cit. 2011-02-26]. Dostupné na WWW:
<www.kochlear.cz/index.php?text=26-neexistuji-neslysici-a-ohluchli>.
- [3] *O projektu eScribe*. [cit. 2010-08-18]. Dostupné na WWW:
< www.escribe.cz >.
- [4] REPKOVÁ, K. Občania so zdravotným postihnutím jako sociálna minorita – základ formulovania antidiskriminačnej legislativy. In *Sociológia*, 2003, roč. 35, č. 2, s. 141 – 162. ISSN 0049 – 1225.
- [5] REPKOVÁ, K. Pojem zdravotné postihnutie v životnej skúsenosti ľudí. In *Československá psychologie*, 1999, roč. 43, č. 5, s. 433 – 448. ISSN 0009 – 062X.
- [6] REPKOVÁ, K. Potreby ľudí so zdravotným postihnutím – na rozhraní psychológie a práva. In *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 1999, roč. 34, č. 1, s. 72 – 80. ISSN 0555-5574.
- [7] *Simultánní přepis mluvené řeči*. [cit. 2011-01-28]. Dostupné na WWW:
<www.eprepis.cz>.
- [8] STRNADOVÁ, V. *10 obvyklých omylů o ohluchlých osobách*. [cit. 2011-01-07]. Dostupné na WWW:
<http://kochlear.cz/doc/10_omylu_Strnadova.pdf>.
- [9] Zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob
- [10] Zákon č. 384/2008 Sb., změna zákona o znakové řeči a některých souvisejících zákonů
- [11] KRATOCHVÍL, L. *Organizovanost sluchově postižených*. [cit. 2011-01-07]. Dostupné na WWW:
<<http://kochlear.cz/index.php?text=18-organizovanost-sluchove-postizenych>>.
- [12] KRATOCHVÍL, L. *Česká televize znemožnila sledování zpravodajství osobám se sluchovým postižením*. [cit. 2011-01-16]. Dostupné na WWW:
<<http://kochlear.cz/index.php?text=114-ceska-televize-znemoznila-sledovani-zpravodajstvi-osobam-se-sluchovym-postizenim>>.
- [13] WINTER, J. *České soudy končí s diskriminací sluchově postižených občanů*. [cit. 2011-01-09]. Dostupné na WWW: <www.helpnet.cz/aktualne/41010-3>.
- [14] *Rozhovor s ohluchlým (I.část)*. [cit. 2011-01-16]. Dostupné na WWW:
<<http://kochlear.cz/index.php?text=31-rozhovor-s-ohluchlym-i-cast>>.

Kontaktní adresa:

Mgr. Eva Liberdová
Český klub ohluchlých
e-mail: eva.liberdova@iex.cz